Створення ефективної освітньої системи є важким та довготривалим процесом, проте заклади загальної середньої освіти повинні стати вільним середовищем для розвитку і становлення психологічно здорових особистостей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безп'ятчук Ж.І. Булінг у школі: чому українські діти такі жорстокі? [Електронний ресурс] / Ж.І. Безп'ятчук // BBC News Україна. – Режим доступу: www.bbc.com/ukrainian/features-44425003.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18.12.2018 №2657-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2019. – №5. – Ст.33.

3. Стеценко С. «Ми не можемо вслідкувати за кожним класом та перервою» – як в Чехії борються з булінгом [Електронний ресурс] / С. Стеценко. – Режим доступу: www.radiosvoboda.org/a/30123070.

4. Костюк О.С. Досвід Канади щодо антибулінгової роботи в середній школі [Електронний ресурс] / О.С. Костюк // Порівняльно-педагогічні студії. 2015. – №4 (26). – Режим доступу: library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2015/04/4.pdf.

О.В. Макарова
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та
історії держави і права
НПУ імені М.П. Драгоманова
У.В. Костюшко
студентка І курсу
факультету політології та права
НПУ імені М.П. Драгоманова
(м. Київ)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПОВНУ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ»

Євроінтеграційне спрямування системи національної освіти є логічним продовженням реалізації Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, яка передбачає поглиблення співробітництва в галузі освіти, навчання та молодіжної політики з метою покращення взаєморозуміння та активізації міжкультурного діалогу і посилення знань щодо відповідних культур [1].

Одним із законів на шляху інтеграції нашої країни в єдиний європейський освітній простір є прийнятий 16 січня 2020 року новий Закон «Про повну загальну середню освіту» (далі – Закон) [2]. Його норми, безперечно, становлять інтерес з точки зору подальшого впровадження європейських стандартів при формуванні загальної структури національної освіти, поряд із вже прийнятими законами «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.) та «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.).

Перед тим, як вдатися до аналізу положень Закону щодо його євроінтеграційного спрямування, слід зазначити, що структура середньої (обов'язкової) освіти в Європейському Союзі різниться від країни до країни, не є однаковою як через відмінне розуміння самого поняття «обов'язкова освіта» та часу для її отримання, так і підходів до

моделювання систем освіти, оцінювання рівня знань тощо. При цьому, важливо, що ЄС підтримує наявність різноманітності систем освіти європейських країн, наголошуючи, що саме ця різноманітність і є культурним багатством кожної окремої країни і, в той же час, надбанням всього Європейського Союзу. Разом з тим, ЄС вживає заходів щодо модернізації та гармонізації європейської освіти. Модернізація європейської освіти спрямована на досягнення нового рівня її якості з метою забезпечення конкурентоспроможності на світовому ринку на принципах демократії, відкритості, безперервності, рівного доступу до здобуття освіти та мобільності, із збереженням автентичності національної освіти. При цьому, турбота про збереження самобутності культур та їхнього розмаїття в країнах ЄС ґрунтується на визнанні культурного плюралізму як потужного чинника соціального поступу. Основними напрямами впровадження в освіті засад полікультурності є створення «рівних можливостей» для етнічних меншин та формування взаємної толерантності між представниками різних етнічних (мовних, релігійних, культурних) груп суспільства. Важливого значення у цьому процесі набувають навчання мов та мови навчання. Перевага надається білінгвальній (двомовній) освіті, наслідком якої є успішне володіння як рідною, так і домінантною мовами [3, с. 204–221].

Підтримуючи самобутність освітніх систем європейських країн, ЄС, в той же час, наголошує на єдності мети в організації освіти, а саме створенні можливостей для набуття всіма громадянами восьми основних компетентностей, необхідних для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та працевлаштування, закріплених у Рекомендації Європейського Парламенту та Ради ЄС № 2006/962/ЄС «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року (далі – Рекомендація № 2006/962/ЄС) [4]. Зокрема, до таких компетентностей належать можливість спілкування рідною мовою, спілкування іноземною мовою, математична компетентність та базові компетентності у галузі науки і техніки, цифрова компетентність, можливість вчитися заради здобуття знань, соціальні та громадянські навички (міжособистісна, міжкультурна, соціальна і громадянська компетентності), ініціативність та практичність, обізнаність та культурне самовираження.

Україна, впроваджуючи кращі європейські традиції, не тільки визначила в Законі (ст. 3) єдину з ЄС мету в організації власної системи середньої освіти, а й врахувала інші аспекти, наведені в Рекомендації № 2006/962/ЄС [4]. Все це, насамперед, відображається в засадах і принципах, на яких ґрунтується державна політика у сфері загальної середньої освіти, серед яких: людиноцентризм; верховенство права; забезпечення рівного доступу до освіти; розвиток інклюзивного освітнього середовища; гуманізм; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; нетерпимість до проявів дискримінації; формування громадянської культури та культури демократії, здорового способу життя та екологічної культури; навчання впродовж життя; інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір тощо. Така декларація принципів не є випадковою, адже вона включає в себе найкращі надбання освітніх систем країн ЄС, підкреслюючи важливість системи загальної середньої освіти для України. Не випадковим є й принцип «людиноцентризму» – як перший серед принципів середньої освіти в Україні, адже саме людина визнана найвищою соціальною цінністю в Європі.

Безперечно, євроінтеграційною в Законі є норма статті 3, яка визначає, з посиланням на Закон України «Про освіту», перелік ключових компетентностей, на формування яких спрямовується система середньої освіти в Україні. Цей перелік не тільки формально враховує Рекомендації № 2006/962/ЄС щодо доцільності розробки системи основних компетентностей як частини національної освітньої стратегії країни, а й повністю узгоджується з визначеними цією Рекомендацією компетентностями. Більш за те, до восьми компетентностей, визначених Рекомендації № 2006/962/ЄС, наш Закон додає ще екологічну та фінансову компетентності [4].

У Законі зазначено, що зусилля освіти мають бути спрямовані на набуття спільних для всіх компетентностей таких вмінь, як читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми, що повністю кореспондується з положеннями Рекомендації № 2006/962/ЄС [4].

Стаття 5 Закону надає можливість отримання середньої освіти мовами національних меншин, вчитися рідною мовою та навчатися рідній мові, що відповідає політиці полікультурності Європейського Союзу та сприяє здобуттю першої з восьми компетентностей (спілкування рідною мовою), визначених Рекомендацією № 2006/962/ЄС [4].

Крім того, євроінтеграційне спрямування за формою і змістом мають положення статті 5 Закону щодо можливості викладання одного чи декількох навчальних предметів, поряд із державною мовою, англійською чи іншою офіційною мовою Європейського Союзу. По-перше, це сприяє вивченню мови країни ЄС, по-друге, мовами ЄС можна вивчати європейську культуру, історію, літературу тощо. Це також відповідає принципу білінгвальної (двомовної) системи освіти, яка практикується в ряді країн ЄС. Крім того, вміння спілкуватися іноземною мовою належить до другої з восьми компетентностей, визначених Рекомендацією № 2006/962/ЄС [4].

Як і в більшості країн ЄС, Закон гарантує безоплатне здобуття повної загальної середньої освіти та рівний доступ до неї (ст. 6, 9); забороняє будь-які форми дискримінації (ст. 7); враховує територіальну доступність до школи (ст. 8), сприяє реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня (ст. 14), закріплює право на справедливе, неупереджене та об'єктивне оцінювання результатів навчання (ст. 17) [2].

Для досягнення математичної грамотності під час навчання (третя компетентність у Рекомендації № 2006/962/ЄС) Закон (ст. 17) впроваджує складання обов'язкового іспиту з математики під час державної підсумкової атестації на кожному рівні отримання повної загальної середньої освіти [2; 4].

Реалізуючи Рекомендацію № 2006/962/ЄС щодо набуття учнями протягом навчання вмінь і навичок соціального та громадянського характеру (шоста компетенція), Закон (ст. 28) надає широкі можливості для повноцінного функціонування у закладах освіти учнівського самоврядування з метою формування та розвитку громадянських, управлінських і соціальних компетентностей учнів, пов'язаних з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту, здорового способу життя тощо.

Закон надає також можливість не тільки вивчення мови чи навчання мовою країни ЄС у власній країні, а й реалізації права на освіту безпосередньо в країнах ЄС шляхом участі закладів середньої освіти у міжнародному співробітництві та безпосередньої участі учнів та/або педагогічних працівників у програмах двостороннього та багатостороннього міжнародного обміну із збереженням за ними статусу за основним місцем навчання/роботи (ст. 63, 65).

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що національна система середньої освіти поступово, але впевнено інтегрується в єдиний європейський освітній простір. І черговим кроком на цьому шляху стало прийняття Закону України «Про повну загальну середню освіту».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. № 75. *Офіційний вісник України.* 2014. С. 83. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. *Офіційний вісник України*. 2020. № 24. Ст. 916. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20.

3. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навч. посіб. Рівне: Овід, 2012. 352 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/9019/1/Sysoieva%20Osvitni%20s.pdf.

4. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) "Про основні компетенції для навчання протягом усього життя" від 18 грудня 2006 року. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2006. С. 10. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975.

О.О. Морозова
кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри правознавства
НПУ імені М. П. Драгоманова
В. О. Морозова
асистентка кафедри підприємницького
та корпоративного права
КНЕУ імені Вадима Гетьмана
(м. Київ)

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА ТАЄМНИЦЮ ПРО СТАН ЇЇ ЗДОРОВ'Я

Закріплення в Конституції України демократичного напрямку розвитку політичної системи, проголошення життя, здоров'я, честі та гідності, недоторканності та безпеки людини найвищою соціальною цінністю й проголошення України правовою державою передбачає потребу належної правової охорони права на медичну допомогу, важливою складовою якої є право на таємницю про стан здоров'я, що як особисте немайнове право виникає на підставі закону або з договору. Повага до приватного життя людини важлива грань будь-якого демократичного суспільства. Однак її рівень в сучасному українському суспільстві є недостатній. Одним з ефективних засобів підвищення поваги до приватного життя є правова охорона. Відповідні правові норми, виховують у людей цінування свого особистого життя та повагу й невтручання в особисте життя інших. Особливу роль в правовій охороні особистого життя відіграє ЦК України, в якому знайшли відображення особисті немайнові права фізичних осіб, що спрямовані на охорону особистого життя.

Проблемою захисту цивільних прав, зокрема особистих немайнових прав, до яких відноситься право на таємницю про стан здоров'я, науковці почали займатися з 60-70 років минулого століття. Проте, зазначена проблема не втрачає своєї актуальності. Сьогоденна українська медична практика не гарантує фізичній особі таємницю щодо стану її здоров'я. Сучасна організація профілактики і лікування населення в Україні не приділяє належної уваги цій важливій стороні приватного життя людини. Багато лікарів та інших медичних працівників не замислюються над тим, що розголошення ними будь-якої медичної інформації (діагноз, історія хвороби, мета запропонованих досліджень та лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, перспективи одужання тощо) без згоди фізичної особи, навіть його родичам та близьким, є прямим порушенням її законних прав та інтересів. Особливої актуальності захист права фізичної особи на таємницю про стан свого здоров'я набуває в